

De kathedraal, vandaag

Hans Blokdijk

COLUMN

Zeven jaar geleden heb ik op deze zelfde plaats in dit blad een korte beschouwing mogen houden die ik de titel 'Gedijen op chaos' heb meegegeven. Daarin heb ik Starreveld gekenschetst als de bouwheer van een kathedraal: de leer van de administratieve organisatie. De metafoor van de kathedraal is sindsdien door menig ander auteur gebruikt, hetgeen mij goed deed voor de mij zeer sympathieke Starreveld, die helaas vorig najaar is overleden.

Ik schreef indertijd: 'Het is wat stil in de kathedraal' en: 'Is de administratieve organisatie een zuiver statisch vak, zoals boekhouden?'. Dat leek niet tegen dovemansoren gezegd: sedertdien bruist het van de activiteiten. Het vak wordt belicht vanuit, betrokken bij, of gebruikt in het kader van: logistiek, business process redesign, kwaliteit van informatie, individualisering van de werkplek, informatietechnologie (als proces en als produkt), milieuproblematiek, besturingsvormen (centraal/decentraal, losse/tight control), risk management, enz., enz., enz. Er wordt getimmerd, gezaagd, gemetseld en (soms) gesloopt; veel aandacht gaat voorts uit naar de installatie van nieuwe verlichting.

In een kathedraal met enig verleden is vaak heel wat te zien, zoals kapelletjes voor favoriete heiligen en grafmonumenten voor geliefde,

althans kapitaalkrachtige prelaten. Tijdenlang heeft men het interieur regelmatig aangevuld met beeldhouw- of schilderwerken, ofschoon niet alles in de stijl van het bouwwerk placht te passen. Zo ontstonden 'heilige huisjes', die soms door latere generaties weer verbouwd of afgebroken werden.

Het komt mij voor dat wij nu ook zo'n periode van verfraaiing beleven. Daarvan gaat kennelijk óók een technologische stimulans uit: nieuwe gereedschappen en technieken worden ontworpen of vanuit andere vakgebieden aangedragen. Kortom: de stilte is verdreven; het gaat er soms zelfs wat beeldenstormachtig toe.

Een voorbeeld is het debat dat in de afgelopen jaren heeft gewoed over de typologie. Dit woord is niet door Starreveld geïntroduceerd, althans niet in zijn boek: het kwam voordien reeds in de studieprogramma's van het NIVA voor. Door de enorme invloed van Starreveld is in het accountantspraakgebruik de oorspronkelijke betekenis, 'de leer van de typen', uit het zicht verdwenen. Zo kan men in uitwerkingen van examenvraagstukken lezen: 'De typologie van deze onderneming is (bijv.) heterogene massa-productie'; dit moet natuurlijk zijn: 'Het type activiteit van deze onderneming is ...'. Door zo'n misverstand begrijpt men de preek soms niet goed.

Daar ging het debat echter niet over; dat ging over de bruikbaarheid van Starrevelds typologie, die hij voor één bepaald doel had gemaakt. Het inzicht lijkt nu door te breken dat men verschillende typologieën nodig kan hebben voor verschillende vraagstukken, zoals interne beheersing, besturingsvormen, logistiek en dergelijke.

Prof. J.H. Blokdijk is directeur van J.H. Blokdijk Advies B.V. en adviseur van ondernemingen en accountants. Daarnaast is hij hoogleraar Toegepaste Accountantscontrole aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij heeft vele vaktechnische functies bij het Koninklijk NIVRA vervuld en is lid van het bestuur van de Stichting Toezicht Effectenverkeer.

Een beeldenstorm lijkt mij niet nodig: er moeten gewoon nog wat beelden bij.

Toch lijken ook aanpassingen van de door Starreveld geïntroduceerde typologie niet ondenkbaar. Zijn 'overige dienstverlening' lijkt voornamelijk te bestaan uit 'beschikbaarstelling van tijd', nu ook andere dienstverleners dan accountants tijd zijn gaan schrijven ten behoeve van het management van hun 'resources'. Dan blijkt dergelijke dienstverlening sterke gelijkenis te hebben met 'stukproductie' zonder verbruik van materialen en (meestal) machine-uren. Op dit altaar moeten wat kandelaars worden verplaatst.

Ook lijkt het klassieke quasi-goed de weg van de paardentram te gaan, hetgeen invloed op de typologie zou kunnen hebben. Hier moeten waxinelichtjes door elektrische kaarsen worden vervangen.

Rondwandeland in een kathedraal kan men zich niet altijd aan de indruk onttrekken dat er een zekere rivaliteit heerst tussen de vereerders van de verschillende overledenen die worden herdacht; in het ene kapelletje branden vele kaarsen, bij het andere beeld staan altijd verse bloemen. In de kathedraal van Starreveld lijkt het af en toe heftiger toe te gaan: zelfs lijkt soms sprake van een richtingenstrijd, waarbij af en toe de beschuldiging van ketterij klinkt. Zo hoort men soms vol nauw verholen walging zeggen; 'dat is geen interne controle, dat is internal control!', met een bijpassend smalend antwoord.

Dit lijkt mij het equivalent van voer voor theologen, dus volstrekt onbegrijpelijk voor praktizerende gelovigen. Ik stel voor dit dispuut niet uit te vechten doch voortaan uitsluitend te spreken over 'interne beheersing'. Als we daaraan een poosje zijn gewend, kunnen we het bijvoeglijk naamwoord weglaten; onze Angelsak-

sische collega's gaan ons hierin trouwens al voor. Dan passen wij weer allemaal in de kathedraal, ook de leken.

Voorts bepleit ik de naam van de religie, het vakgebied, niet meer te wijzigen. Hieraan heeft ook Starreveld zich schuldig gemaakt: van 'inrichtingsleer' werd het 'administratieve organisatie', vervolgens 'bestuurlijke informatie-verzorging', met de afschuwelijke afkorting BIV/AO, en nu klinken geluiden om de naam te moderniseren tot OIV; ik weet niet echt zeker wat dit betekent.

Iedereen weet toch wat 'wiskunde' is? en dat het niet de 'kunst van het wissen' is? Beoefenen van het vak weten toch ook dat de introductie van een nieuw merk veel kost? Welnu dan!

De voorgaande twee alinea's moeten worden gezien als pleidooien om uitwassen te voorkomen. In zijn algemeenheid meen ik dat de huidige ontwikkelingen op het vakgebied van de administratieve organisatie belangstelling en sympathie verdienen. Die activiteiten zijn natuurlijk niet ontsproten aan mijn column van zeven jaar geleden. Naar mijn inschatting ligt de wortel veeleer in de totstandkoming van de verschillende controllersopleidingen en van een afzonderlijke vereniging voor (register)controllers; deze hebben een geweldige impuls aan het vakgebied gegeven. De stilte die ik indertijd signaleerde blijkt eigenlijk te wijten aan de registeraccountants met een financieel-administratieve werkring (de zgn. FINAD's), die wel jarenlang mopperden dat de accountants het hoogaltaar in de kathedraal aan de interne controle hadden toegewijd, maar verder weinig activiteit ten toon spreidden. De 'kruisbestuiving', de beweerde ratio voor het 'pluriforme' Koninklijk NIVRA, vindt kennelijk beter plaats als de planten niet in één kas staan.